

การรับรู้

ความหมาย

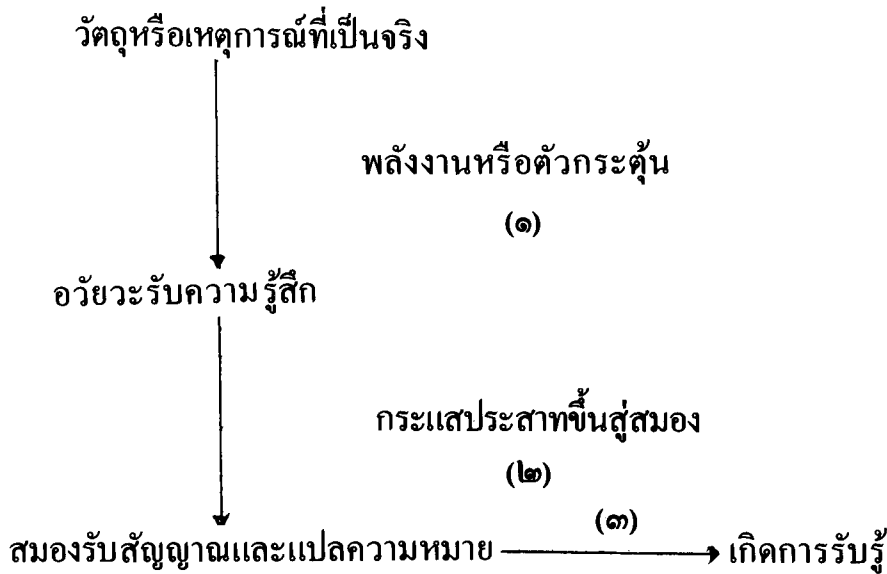
การรับรู้ (Perception) คือ กระบวนการตระหนักรู้ เหตุการณ์ หรือคุณสมบัติ ความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ รอบ ๆ ตัว ด้วยอวัยวะรับความรู้สึก ทั้งนี้โดยมีการเรียนรู้ ประสบการณ์ แรงจูงใจ อารมณ์ ฯลฯ ที่ได้สะสมอยู่ในตัวบุคคลผู้นั้นนับตั้งแต่เกิดเข้ามามีอิทธิพลร่วมอยู่ด้วย

ความสัมพันธ์ของการรับรู้และความรู้สึก

นักจิตวิทยาพยายามที่จะแยกความแตกต่างระหว่าง ความรู้สึก (sensation) และการรับรู้ (perception) มานานแล้วตั้งแต่ปี ค.ศ.๑๘๗๕ ซึ่งเป็นปีที่จิตวิทยาเริ่มเป็นวิทยาศาสตร์ด้วยการที่วิลเฮล์ม วุนท์ (Wilhelm Wundt) ได้สร้างห้องปฏิบัติการทางจิตวิทยาขึ้นเป็นครั้งแรกในเมือง

ไลพ์ซิก (Leipzig) ประเทศเยอรมนี

ในแง่ของจิตวิทยา การรู้สึกเป็นปฏิกิริยาขั้นแรกเริ่ม เป็นส่วนย่อยของการรับรู้ มีลักษณะง่ายตรงไปตรงมา และมีความหมายน้อยกว่าการรับรู้ ไม่อยู่ใต้อิทธิพลของการเรียนรู้ ประสบการณ์ แรงจูงใจ และอารมณ์ การรู้สึกจึงหมายถึงการกระตุ้นอวัยวะรับความรู้สึกทำให้เกิดกระแสประสาทไปตามระบบประสาทขึ้นสู่สมอง การศึกษาเรื่องการรู้สึกจึงเน้นหนักไปในการศึกษาโครงสร้างและเส้นประสาทของอวัยวะรับความรู้สึก ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น และผิวหนัง ส่วนการรับรู้เป็นกระบวนการที่ครอบคลุมตั้งแต่การรู้สึก ไปจนถึงการแปลความหมาย ดังแสดงในแผนภูมิต่อไปนี้

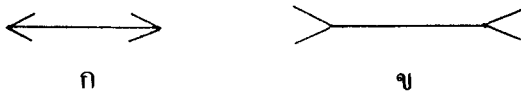

แผนภูมิ แสดงกระบวนการของการเกิดการรับรู้

อวัยวะรับความรู้สึกแต่ละชนิดจะรับพลังงานได้เฉพาะอย่าง เช่น หูรับได้เฉพาะพลังงานเสียง ตารับได้เฉพาะงานแสง จมูกรับได้เฉพาะกลิ่น และพลังงานแต่ละชนิดยังมีความแตกต่างในตัวของมันเอง เช่น การเห็นแสงสีต่าง ๆ กัน การได้ยินเสียงสูง เสียงต่ำ เสียงดัง เสียงค่อย ฯลฯ พลังงานที่เป็นตัวกระตุ้นจึงเป็นกระบวนการขั้นที่ (๑) ตามที่แสดงในแผนภูมิ

การที่เรามองเห็นแสงช่วงคลื่น 480 m μ เป็นสีน้ำเงิน 750 m μ เป็นสีเหลือง แสดงว่าอวัยวะรับความรู้สึกจะต้องมีเซลล์ประสาทที่มีความไวต่อพลังงานชนิดนั้นเป็นพิเศษ โครงสร้างของอวัยวะรับความรู้สึกและระบบประสาทจึงเป็นกระบวนการขั้นที่ (๒) ตามที่แสดงในแผนภูมิ

เมื่อมีพลังงานมากระตุ้นอวัยวะรับความรู้สึกจะเกิดกระแสประสาทขึ้นสู่สมอง สมองจะทำหน้าที่แปลความหมายทำให้เกิดการรับรู้ขึ้น แต่การรับรู้ที่เกิดขึ้นนี้ไม่ได้เหมือนกับการกระตุ้นทุกประการ อาจมีการผิดพลาด การหลง การบิดเบือน และประสบการณ์ เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องด้วย เช่น ในรูปที่ ๑ เรามองเห็นเส้นตรง ก. สั้นกว่า เส้นตรง ข. ทั้งที่เส้นตรงสองเส้นนี้เท่ากัน

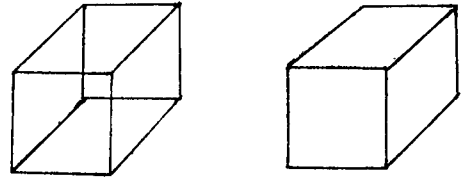
รูปที่ ๑

A
12 13 14

C

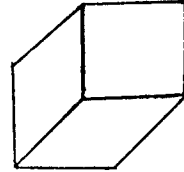
รูปที่ ๒

หรือในรูปที่ ๒ ถ้าอ่านตามแนวอน ตรงกลางคือเลข ๑๓ แต่ถ้าอ่านตามแนวตั้งตรงกลางคือ อักษรภาษาอังกฤษตัว B

ก

ข

ก

รูปที่ ๓

สำหรับในรูปที่ ๓ ก.คือรูปสี่เหลี่ยมลูกบาศก์เนคเกอร์ เราอาจมองเห็นเป็นรูป ข หรือ รูป ก ก็ได้ ตัวอย่างดังกล่าวมานี้แสดงว่าการมองเห็นไม่ได้เกิดขึ้นจากกลไกของอวัยวะรับความรู้สึกโดยตรงไปตรงมา แต่มีปัจจัยอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย การรับรู้ที่เกิดขึ้นจึงเป็นกระบวนการขั้นที่ (๓) ตามที่แสดงในแผนภูมิ

ถ้าให้คนสองคนฟังเสียงเสียงหนึ่ง แล้วคนที่หนึ่งรายงานว่าเขาได้ยินเสียงค่อย ๆ เสียงหนึ่ง และเสียงนั้นกำลังดังขึ้นตามลำดับ ส่วนคนที่สองรายงานว่า เขาได้ยินเสียงเครื่องบินกำลังบินตรงมาทางนี้ แสดงว่าคนแรกใช้ประสาทรับความรู้สึกอย่างเดียวไม่ได้ตีความหมายออกมาด้วย ส่วนคนที่สองตีความหมายของเสียงออกมาว่าเป็นเสียงเครื่องบินและใช้ประสบการณ์บอกได้ว่าเสียงที่ดังขึ้นเรื่อย ๆ แสดงว่ากำลังเคลื่อนใกล้เข้ามา

ความแตกต่างระหว่างความรู้สึกและการรับรู้ทำให้เกิดความซาบซึ้งในภาพประภทนามธรรม (abstract) แตกต่างกันไป คนที่ซาบซึ้งจะมองภาพโดยใช้ความรู้สึกจากความสดใสและสีของภาพ โดยไม่ได้มองให้เกิดความหมายว่าเป็นภาพอะไร ต่างไปจากคนที่ไม่เกิดความซาบซึ้ง ซึ่งมองภาพโดยใช้การรับรู้ จึงพยายามที่จะตีความหมายภาพออกมาว่าเป็นภาพอะไร เหมือนสิ่งใด

เมื่อมองแล้วตีความหมายไม่ออกก็ไม่เกิดความซาบซึ้ง
ในความงาม

อย่างไรก็ตามการแยกความแตกต่างระหว่างการ
รู้สึกและการรับรู้เป็นสิ่งที่กระทำได้ยากมาก เนื่องจาก
การรับรู้และการรู้สึกอยู่ในกระบวนการเดียวกัน

ประสิทธิภาพของการรับรู้

นักจิตวิทยาที่สนใจการรับรู้จะศึกษาหาสาเหตุของ

พฤติกรรมในแง่ของการรับรู้ โดยเรียก ตัวกระตุ้น
(stimulus) เสียใหม่ว่า พลังงานกระตุ้น (input) และ
พฤติกรรมการรับรู้เมื่อมีพลังงานกระตุ้นว่า ผลที่ปรากฏ
ออกมา (output) การรับรู้จะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าปราศจาก
พลังงานกระตุ้น ดังนั้นประสิทธิภาพในการรับรู้จึงขึ้น
อยู่กับ ความไวของประสาทรับความรู้สึกและความ
สามารถในการส่งผลออกมาเมื่อมีพลังงานกระตุ้น

รัชนี นพเกตุ

บรรณานุกรม

- Boring, E.G. **A History of Experimental Psychology**. New York : Appleton – Century – Crofts, Inc., 1950.
- Bugelski, B.R. **A First Course in Experimental Psychology**. New York : Holt, Rinehart and Winston, 1951.
- Dember, W.N. and J.S. Warm, **Psychology of Perception**. (2nd ed.) New York: Holt, Rinehart and Winston, 1947, pp. 3 – 6.
- English, H.B. and A.C. English. **A Comprehensive Dictionary of Psychological and Psychoanalytical Terms**. New York : David McKay Co., 1958.
- Rock, I. **An Introduction to Perception**. New York : Macmillan Publishing, 1975, p.8.
- Woodworth, R.S. and H. Schlosberg, **Experimental Psychology**. (Rev. ed.) New York : Holt, Rinehart and Winston, 1965, p.267.